

Autoreferat av avhandlingen:

Factors of importance for work productivity in Irritable Bowel Syndrome

Titel: Factors of importance for work productivity in Irritable Bowel Syndrome

Länk: <http://hdl.handle.net/2077/74153>

Avhandlingen försvarades 3 februari 2023.

Huvudhandledare: Magnus Simrén, Göteborgs universitet, Sahlgrenska akademien, Institutionen för medicin, Avdelningen för molekylär och klinisk medicin.

Bihandledare: Docent Hans Törnblom, Göteborgs universitet, Sahlgrenska akademien, Institutionen för medicin, Avdelningen för molekylär och klinisk medicin.

Docent Sofie Jakobsson, Göteborgs universitet, Sahlgrenska akademien, Institutionen för vårdvetenskap och hälsa, Vård vid långvariga tillstånd.

Bakgrund och syfte

Funktionell mag-tarmsjukdom drabbar ca 40 % av världens befolkning och diagnosticeras med hjälp av Rome-kriterierna. Irritable bowel syndrome (IBS) är en av de vanligaste funktionella mag-tarmsjukdomarna, en sjukdom som innebär återkommande buksmärta tillsammans med rubbade avföringsvanor, med antingen diarré, förstoppning eller omväxlande diarré och förstoppning. Utöver gastrointestinala symtom vid IBS är samsjuklighet med ångest, depression, fibromyalgi och fatigue inte ovanligt. IBS är kopplat till nedsatt arbetsproduktivitet med både ökad sjukfrånvaro och sjuknärvaro (nedsatthet under arbetstid på grund av sjukdom), men kunskapen kring arbete och funktionell mag-tarmsjukdom är begränsad. Därför var syftet med denna avhandling att utforska arbetslivet hos personer med funktionell mag-tarmsjukdom i allmänhet och IBS i synnerhet.

Delarbete I

Syftet med delarbete I var att undersöka graden av nedsatt arbetsproduktivitet samt att hitta faktorer som påverkar sjukfrånvaro och sjuknärvaro hos personer med IBS. Vi använde data från 525 patienter med IBS som fyllt i formulär som utvärderade nedsatt arbetsproduktivitet, svårighetsgraden av IBS-symtom, IBS-relaterad livskvalitet, gastrointestinal-specifik ångest, depression, ångest, fatigue och svårighetsgrad av somatiska symtom. Vi fann en påtaglig påverkan på arbetslivet hos studiedeltagarna. Av de patienter som arbetade rapporterade 24,3 %

sjukfrånvaro och 86,8 % sjuknärvaro under föregående vecka, figur 1. Ju högre svårighetsgrad av IBS-symtom och GI-specifik ångest, desto högre nivåer av nedsatt arbetsproduktivitet hade patienterna. Påverkad arbetsproduktivitet var associerat med låg livskvalitet och vi såg en koppling mellan nedsatt arbetsproduktivitet och svårighetsgraden av IBS-symtom, fatigue, och ångest kopplat till magtarmsymtom.

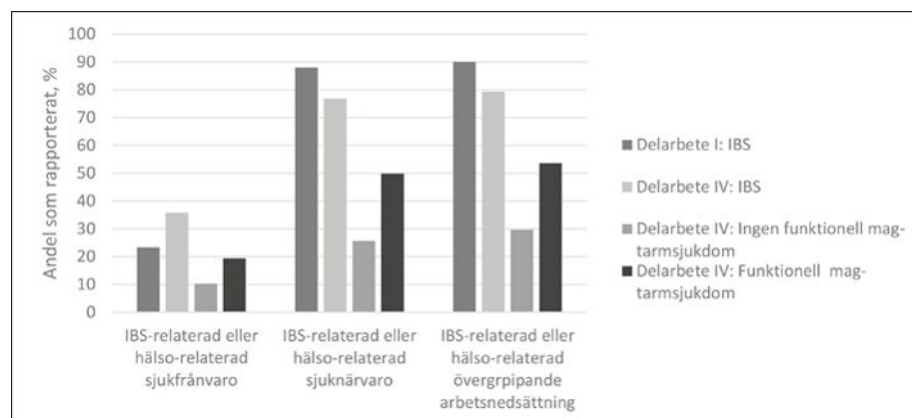
Delarbete II

Delarbete II undersökte fatigue hos 160 patienter med IBS. Genom både en kvantitativ och kvalitativ ansats påvisade vi att uttalad fatigue hos patienter med IBS är kopplat till svårare IBS-symtom, mer depressions- och ångestsymtom och en lägre känsla av sammanhang. Fatigue påverkade flera aspekter av det dagliga livet, såsom

arbete, familjeliv och hobbyer, och påverkan på uthållighet var framträdande. I tabell 1 illustreras resultatet från den kvalitativa analysen med talande citat från studiedeltagarna.

Delarbete III

Delarbete III utforskade hur personer med IBS upprätthåller arbetslivet. Vi använde den kvalitativa metoden *Grounded theory* och intervjuade 15 kvinnor och 8 män med IBS om deras arbetsliv. Processen att upprätthålla arbetslivet beskrevs som *Att balansera arbetslivet under ständigt symtomhot* och bestod av fyra kategorier som beskrev olika strategier och rutiner, och hinder för dessa, som personerna använde sig av för att minska eller förebygga risken att utsättas för symtom. Denna process visualiseras i figur 2.

Figur 1. Andel studiedeltagare i delarbete I och IV som rapporterat IBS-relaterad (delarbete I) eller hälso-relaterad (delarbete IV) sjukfrånvaro, sjuknärvaro och övergripande arbetsnedsättning under föregående vecka.

Delarbete IV

I delarbete IV undersökte vi arbetsproduktivitet hos personer med funktionell mag-tarmsjukdom i en stor, multinationell, populationsbaserad studie. Av de 16820 studiedeltagarna från åtta olika länder (Israel, Italien, Japan, Nederländerna, Polen, Spanien, Sverige och Tyskland) mötte 7111 Rom IV-kriterierna för minst en funktionell mag-tarmsjukdom. Deltagarna med funktionell mag-tarmsjukdom rapporterade mer sjukfrånvaro, sjuknärvaro och övergripande arbetsnedsättning jämfört med dem utan, figur 1. För de deltagarna som hade funktionell mag-tarmsjukdom i flera olika anatomiska regioner, var nedsättningen högre för varje ytterligare region. Vi såg signifikanta skillnader mellan de olika länderna, med högst övergripande arbetsnedsättning i Sverige och lägst i Polen. Vi fann också att arbetsnedsättning är kopplat till manligt kön, fatigue, svårighetsgraden av kroppsliga och psykiska symtom, samt antal delar av mag-tarmkanalen med funktionell mag-tarmsjukdom.

Sammanfattning

Sammanfattningsvis visar resultaten från denna avhandling att funktionell mag-tarmsjukdom i allmänhet, och IBS i synnerhet, har en påtaglig negativ påverkan på arbetslivet och att mag-tarmsymtom, och andra faktorer, såsom fatigue, ångest och andra kroppsliga symptom, bidrar till detta. Att upprätthålla rutiner och att använda sig av olika strategier kan minska påverkan på arbetslivet. Resultaten understryker vikten av att möta hela patienten och alla besvär och symtom, och att inte bara fokusera på magen för att optimera utfallet av omhändertagandet.

Åsa Frändemark

ST-läkare,

Gastrosektionen Sahlgrenska

Referenser

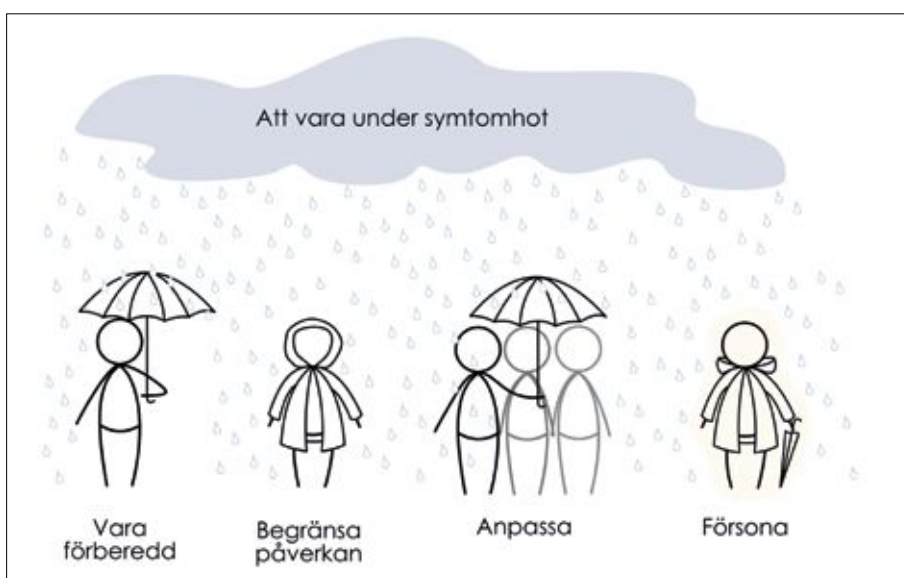
1. Olson K. A new way of thinking about fatigue: a reconceptualization. *Oncol Nurs Forum*. 2007;34(1):93-9.

Delarbeten

- I. Frändemark Å, Törnblom H, Jakobsson S, Simrén M. Work Productivity and Activity Impairment in Irritable Bowel Syndrome (IBS): A Multifaceted Problem. *Am J Gastroenterol* 2018;113(10):1540-9
- II. Frändemark Å, Jakobsson Ung E, Törnblom H, Simrén M, Jakobsson S. Fatigue: a distressing symptom for patients with irritable bowel syndrome. *Neurogastroenterol Motil* 2017;29(1):e12898

	Uthållighet	Kontroll över kroppsliga processer	Emotionell reaktion
Trötthet 	Min effektivitet är påverkad	Jag behöver längre vilostunder	Jag är väldigt ofta irriterad
Fatigue 	Nästan alla kvällar är jag helt slut!	Det är svårt att komma igång, känns som om hjärnan inte kopplar lika fort	Jag känner mig värdelös
Utmattning 	Man hamnar i ett tillstånd som en förlamande koma. Orkar inte företa mig något	Kroppen säger ifrån, då är det bara att följa med den	Jag har en känsla av meningslöshet

Tabell 1. I den kvalitativa analysen användes the Fatigue Impact Model (FAM) [1] som grund för analysen, och tabellen visar hur de olika tillstånden trötthet, fatigue och utmattning manifesterades hos studiedeltagarna i tre av kategorierna som FAM innehåller: uthållighet, kontroll över kroppsliga processer och emotionell reaktion.

Figur 2. Visualisering av processen Att balansera arbetslivet under ständigt symptomhot. I bilden är det ständiga symptomhotets visualiserat som ett ständigt närvarande regnmoln som följer personer med IBS i deras arbete. För att minska utsattheten för symptom, i bilden att bli blöt, förbereder sig och begränsa personer med IBS påverkan av symptom, visat som paraply och regnjacka. En utmaning i arbetslivet är att anpassa sig till andra och det kan ofta göra det svårt att använda sig av strategierna i vara förberedd och begränsa påverkan, vilket leder till utsatthet för symptomhotet, att bli blöt. Försona förstods som att ha tillgång till och använda verktygen i vara förberedd och begränsa påverkan, men också något djupare, ens förståelse av världen och ens livssyn och förväntningar på arbetslivet, visat som skydd mot regnet men även ett slags kraftfält som skyddar mot regn.

- III. Frändemark Å, Törnblom H, Simrén M, Jakobsson S. Maintaining work life under threat of symptoms: a grounded theory study of work life experiences in persons with Irritable Bowel Syndrome. *BMC Gastroenterol* 2022;22(1):73
- IV. Frändemark Å, Törnblom H, Hreinsson J, Andresen V, Benninga M.A, Corazzari E.S, Fukudo S, Mulak A, Santos J, Sperber A.D, Bangdiwala S.I, Palsson O.S, Simrén M.

Work productivity and activity impairment in subjects with Disorders of Gut-Brain Interaction: data from the Rome Foundation Global Epidemiology Study. *United European Gastroenterol J*.2023;1–11.